

15 836

Wijziging van artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht en van enige andere bepalingen

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 17 mei 1985

Algemeen

Wij namen kennis van de gevoelens van de leden van de C.D.A.-fractie aangaande het wetsvoorstel. Deze leden waardeerden enerzijds de wettelijke aanvulling inzake de kinderpornografie, maar betreurden anderzijds het ontbreken van een bepaling betreffende dwang en geweld in de pornografie, zoals in de Tweede Kamer van de zijde van het C.D.A. was voorgesteld. Wat dit laatste betreft herinneren wij eraan dat het vraagstuk van de pornografie die met behulp van geweld of dwang is geproduceerd, opgelost zou kunnen worden via de helingsbepalingen (artt. 416 en 417bis) van het Wetboek van Strafrecht. Wij gaan hierop verder in bij de bespreking van de vragen van de D'66-fractie.

De instemming van de leden van de V.V.D.-fractie met het wetsvoorstel verheugt ons.

Hetzelfde geldt voor de bijval van de zijde van de D'66-fractie. Op de vraag aan de eerste ondergetekende of hij samen met de procureurs-generaal is nagegaan of de artikelen 416 en 417bis van het Wetboek van Strafrecht op andere delicten dan diefstal van toepassing kunnen zijn, kan hij het volgende antwoorden.

Op zijn ministerie is een onderzoek gedaan naar de toepasbaarheid van de artikelen 416 en 417bis op andere dan vermogensdelicten. Het onderzoek heeft geleid tot de conclusie dat handel in beeld dragers, welke door middel van een misdrijf zijn vervaardigd, b.v. door uitoefening van geweld, verkrachting, aanranding, onder de delictsomschrijving van deze bepalingen valt. Daarbij is in de eerste plaats acht geslagen op de strekking van de helingsartikelen. Zij beogen door de strafbaarstelling van handel in het door misdrijf verkregen voorwerp de dader van dat misdrijf te ontmoedigen door het moeilijker te maken een gegadigde voor het voorwerp te vinden. Ook de titel «begunstiging» boven artikel 416 illustreert deze bedoeling. Ten tweede wijst de toelichting op de beide bepalingen erop, dat heling niet uitsluitend beperkt behoeft te blijven tot diefstal en andere vermogensdelicten (aldus Smidt, III, p. 160; zo ook Noyon-Langemeijer-Remmelink, aant. Ib op artikel 416 W.v.Sr.). Tenslotte geeft de rechtspraak op artikel 416 hetzelfde beeld (HR 1 jan. 1948, NJ 1949, 98; HR 2 maart 1982, NJ 1982, 446). Beide arresten betroffen heling van goederen, die door een ander misdrijf dan een vermogensdelict waren verkregen. Door toepassing van

de helingsbepalingen kan dus hetzelfde resultaat worden bereikt als hetgeen met het ingetrokken amendement, door deze leden genoemd, werd beoogd. De grond voor een aparte strafbaarstelling is daarmede vervallen. De procureurs-generaal hebben zich achter deze visie op de helingsartikelen en de daaruit getrokken conclusie geschaard.

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen of, gelet op de bescherming die het voorstel beoogt tegen opdringerige presentatie van pornografie, het hier niet eerder gaat om schending van de openbare orde dan van de zedelijkheid, en of het nieuwe artikel 240 uit dien hoofde niet thans zou horen in de categorie misdrijven tegen de openbare orde. Deze vraag heeft de adviescommissie zedelijkheidswetgeving indertijd – in het breder verband van de plaats van de seksuele delicten in het wetboek – onder ogen gezien. Zij kwam tot de slotsom dat er geen aanleiding is om aan de aparte plaats die deze delicten, waartoe ook de bepalingen inzake pornografie behoren, innemen, een einde te maken. In het wetsvoorstel is deze zienswijze overgenomen en ook wij delen haar ten volle. Dat het seksuele karakter van de produkten die opdringerig worden gepresenteerd, een rol speelt valt onzes inziens moeilijk te ontkennen, en de aanstoot die aan deze wijze van presentatie is of kan worden genomen wordt door dit karakter geheel of althans voor een belangrijk deel bepaald.

De mening als zou er in het voorstel nog steeds sprake zijn van een beetje zedenmeesterij kunnen wij niet delen. Deze visie gaat in de eerste plaats reeds niet op als het gaat om de bepalingen tegen de ongewenste confrontatie en ter bescherming van jeugdigen. De wetgever legt in deze bepalingen zijn zedelijk oordeel niet aan anderen op. Ook bij het later toegevoegd artikel inzake de kinderpornografie is dit niet het geval; het gaat daar niet om een bepaalde visie van de overheid op de aard of de aanstotelijkheid van het materiaal maar om de bestrijding van produkten die het resultaat zijn van misdrijven tegen de zeden (nl. ontucht met kinderen), die de wet stellig afwijst en moet blijven afwijzen, reeds omdat hier de lichamelijke en geestelijke bescherming van personen voorop staat. De gedachte van zedenmeesterij is aan het wetsvoorstel dus vreemd.

Deze leden vroegen voorts waarom van alle afbeeldingen waarmee men in het openbaar onverhoeds kan worden geconfronteerd, zoals reclame die beledigend is voor vrouwen, alleen de pornografische onder de werking van het strafrecht vallen.

Het is niet zo, dat thans alleen de pornografische afbeeldingen strafbaar zijn gesteld. Ook zij die zich door afbeeldingen beledigend uitlaten tegenover een groep mensen wegens hun ras, godsdienst of levensovertuiging, zijn ingevolge het Wetboek van Strafrecht (artikel 137d) strafbaar. Voorts is persoonlijke belediging van mensen door middel van een afbeelding strafbaar. Dit neemt niet weg dat het wetsvoorstel door juist de onverhoedse confrontatie met pornografie strafbaar te (blijven) stellen een onderscheid maakt tussen uitingen waarmee men niet wenst te worden geconfronteerd maar die niet pornografisch zijn, en die, welke juist wel van pornografische aard zijn. Dit onderscheid is gebaseerd op de gevoelige aard van de problematiek rond uitingen op seksueel gebied. Het is een feit – in het bijzonder de reacties van de organisaties van vrouwen wijzen daar op – dat uitingen van seksuele aard veel aanstoot kunnen veroorzaken. Hierin is de beweegreden gelegen om op dit punt een uitzondering te maken op de drukpersvrijheid. Een verdergaande beperking van die vrijheid, de reeds genoemde gevallen van belediging daargelaten, komt ons niet gewenst voor.

Deze leden stelden tenslotte de vraag waarom bij pornografie een zekere normering mogelijk wordt geacht en bij geweldsuitingen niet, en waarom het voorgestelde artikel 240b alleen seksuele gedragingen met kinderen betreft en niet tevens gedragingen waarbij kinderen aan geweld worden onderworpen.

Het probleem met de afbeeldingen van geweld is gelegen in de onmogelijkheid een deugdelijke scheidslijn aan te brengen tussen een aanvaardbare weergave van geweld (ter informatie, documentatie over oorlog en

opstanden etc.) en de laakbare vormen. De grens tussen schijn en werkelijkheid is op dit brede terrein uitermate moeilijk te trekken. Dit geldt evenzeer voor afbeeldingen van geweld, waarbij kinderen zijn betrokken. Van seksuele gedragingen met kinderen is echter vaker en met meer zekerheid vast te stellen dat ze verkregen zijn in een situatie die door de strafwet als ontoelaatbaar wordt beschouwd, nl. misbruik van het kind.

Het lid van de P.P.R.-fractie behandelde dit wetsvoorstel aan de hand van vier vragen, die hij in zijn bijdrage aan het voorlopig verslag heeft behandeld. Met zijn oordeel over de eerste vraag omtrent de positie van de strafwetgever in deze kunnen wij ons wel verenigen. De tweede vraag van dit lid betreft de reikwijdte van de strafwet: moet niet naast het verbod van confrontatie het adverteren voor pornografie door de overheid worden tegengegaan? De bedoeling van het wetsvoorstel is de ongewenste confrontatie met pornografie te verbieden. Tot op zekere hoogte (er ligt in het gewijzigde voorstel een grens bij de kinderpornografie) houdt deze opzet in dat de volwassen mens zelf kan bepalen van welke producten hij kennis zal nemen en van welke niet. De bestrijding van de onverhoedse confrontatie is ingegeven door de gedachte dat bij een dergelijke opdringing die keuze niet meer kan worden gemaakt, zodat inbreuk wordt gemaakt op de vrijheid van het individu. Dit kan niet gezegd worden van advertenties; die laten de lezer vrij in de genoemde keuze en dringen de ongewenste afbeeldingen niet aan hem op. Daarom behoeft het voorgestelde artikel 240 zich naar onze mening niet tot het adverteren uit te strekken. Een zodanige reikwijdte van de strafbepaling komt ons daarom ongewenst voor.

Het derde aandachtspunt, genoemd door dit lid, betreft de functie van het strafrecht en de mogelijkheid van daarbuiten liggende maatregelen zoals een vestigingsbeleid. Hij vroeg of er een overheidsbeleid op dit punt bestaat. Een beleid, gericht op de vestiging van pornowinkels, bestaat er, voorzover ons bekend, niet. Een beleid door middel van de Vestigingswet zou reeds niet mogelijk zijn omdat de criteria die deze wet stelt geen verband houden met het zedelijk karakter van hetgeen verhandeld wordt, en zich alleen bezig houden met zaken als kredietwaardigheid, handelskennis en vakbekwaamheid. Ook een plaatselijk beleid in de vorm van bepalingen in gemeentelijke verordeningen is ons niet bekend. Wel bestaat er in sommige gemeenten een beleid met betrekking tot het seksbedrijf in het algemeen, waarvan distributie van pornografie een onderdeel kan vormen. Dit beleid verschilt wel van plaats tot plaats.

De vierde vraag van dit lid betreft de plaats van deze bepalingen in de titel misdrijven tegen de zeden, en is in onze reactie op dezelfde vraag van de leden van de P.S.P.-fractie reeds beantwoord. De vraag of de regering andere mogelijkheden voor de bestrijding van pornografie overweegt, beantwoorden wij ontkennend. Dit lid noemde de bepalingen ter bescherming tegen discriminatie. De huidige artikelen op dit punt in het Wetboek van Strafrecht (artt. 137c e.v.) zijn niet hanteerbaar bij de bestrijding van pornografie, want zij betreffen discriminatie wegens ras, godsdienst of levensovertuiging. De vraag of een uitbreiding van die bepalingen, zodat zij ook sekse of seksuele geaardheid zouden betreffen, moet worden gecreëerd, is thans in studie. Die aangelegenheid staat los van dit wetsvoorstel.

Aanstotelijk voor de eerbaarheid

De leden van de V.V.D.-fractie wensten inlichtingen over de criteria op grond waarvan de burger moet weten of ernstige reden moet hebben om te vermoeden dat een afbeelding of voorwerp aanstotelijk is voor de eerbaarheid in de zin van het nieuwe artikel 240. Zij vroegen of geweldscènes en dergelijke op enigerlei wijze aan de hand van de nieuwe bepaling aanstotelijk voor de eerbaarheid kunnen worden geacht.

Een exacte omlijning van de criteria die de aanstotelijkheid bepalen kan van de wetgever niet worden verlangd. Ook wij zijn niet in staat aan dit begrip een precieze invulling te geven. Dit is ook niet de bedoeling, en het

zou zelfs in meer dan een opzicht ongewenst zijn. In het voorstel is een norm gekozen, die de rechter aan de hand van de op het moment van berechting bestaande maatschappelijke inzichten moet toepassen. Een vastlegging van deze normering in de wet – gesteld al dat dit mogelijk zou zijn – of in de schriftelijke en mondelinge toelichtingen zou de criteria fixeren en het oordeel, dat op een bepaald tijdstip over zaken als pornografie bestaat, opleggen aan degenen die in een ander tijdsgewricht met de toepassing van de wet zullen zijn belast. De rechter zou de nodige armslag worden ontnomen en de afstemming op veranderde inzichten zou onmogelijk worden gemaakt, althans ernstig worden bemoeilijkt. Afbeeldingen van geweld kunnen aanstotelijk voor de eerbaarheid worden geacht voorzover die zich in of bij een seksuele gedraging manifesteren. Weergaven van geweld zonder deze context behoren niet tot het terrein van artikel 240. Op de redenen die hieraan ten grondslag liggen is reeds ingegaan in de memorie van toelichting op het wetsvoorstel, en in de antwoorden die wij in het voorgaande hebben gegeven op vragen van de leden van de P.S.P.-fractie.

De leden van laatstgenoemde fractie hebben verwezen naar de opmerkingen van de schrijver mr. Van de Neut, die van de zijde van de PSP in de Tweede Kamer werden geciteerd, inhoudende dat het begrip eerbaarheid bij een meerderheid van de bevolking aan snelle wijzigingen onderhevig zou zijn, en dat een gebrek aan overtuiging inzake de invulling van het begrip aanstotelijk ten gunste van de verdachte behoort te strekken. De conclusie zou luiden dat de doelstelling van het voorgestelde artikel 240 niet zou kunnen worden gerealiseerd, omdat de toepassing ervan nooit tot een veroordeling zou kunnen leiden.

De schrijver gaat uit van de veronderstelling dat de opvattingen omtrent de aanstotelijkheid voor de eerbaarheid zich snel wijzigen zodat de rechter onvoldoende in staat zou zijn om het begrip inhoud te geven. Die veronderstelling was in de tijd waarin de bijdrage werd geschreven niet onbegrijpelijk: in de jaren zeventig hebben de opvattingen over hetgeen op zedelijk gebied kan worden aanvaard een grote ontwikkeling doorgemaakt. Sindsdien zijn wederom vijf jaren verlopen. De ontwikkeling naar steeds vrijere opvattingen heeft zich, naar het zich laat aanzien, niet verder doorgezet. Wij zijn van oordeel dat de wijzigingen in de zienswijze van grote delen van het Nederlandse volk niet van die aard zijn, dat de rechter zich geen oordeel zou kunnen vormen, en in zodanige twijfel zou komen te verkeren, dat hij niet tot veroordeling zou kunnen komen. Bovendien moet wel worden bedacht, dat de geschetste ontwikkeling naar steeds vrijere opvattingen vooral – gelet ook op het in de memorie van toelichting reeds besproken arrest inzake Deep Throat – de omstandigheid betrof, dat, van welke aard het materiaal ook was, voor degenen die ervan kennis wensten te nemen, geen belemmeringen meer zouden moeten bestaan. Dit behoeft geenszins te betekenen dat de meningsvorming over materiaal dat de burger tegen zijn wil wordt getoond, nu zo ver zou zijn gewijzigd, dat het begrip aanstotelijk voor de eerbaarheid niet toepasbaar zou zijn. Uit het genoemde arrest van de Hoge Raad is dit in het geheel niet op te maken; integendeel, indien het begrip bij voorbaat inhoudsloos was geworden, had ons hoogste rechtscollege de omstandigheid dat ongewenste confrontatie in het geval van Deep Throat zich niet voordeed, niet in aanmerking behoeven te nemen, en eenvoudigweg kunnen constateren dat er van aanstotelijkheid voor de eerbaarheid geen sprake meer was.

Schade

De mening, uitgesproken door de leden van de P.S.P.-fractie, als zouden geweldsfilms buiten de werking van het voorgestelde artikel 240a blijven, moet berusten op een misverstand. Zoals in de memorie van toelichting (p. 7) is uiteengezet is het criterium «schadelijk» in de zin van die bepaling niet slechts beperkt tot seksuele uitingen, maar betreft het ook andere voor de

ontwikkeling van de jeugd schadelijke factoren, zoals uitbeelding van geweld. Het risico van schade, dat in dit wetsvoorstel wordt verondersteld, strekt zich dus tevens tot de invloed van vertoning van geweld uit.

Het lid van de P.P.R.-fractie legde de nadruk op de vraag van de schadelijkheid van pornografie, en informeerde naar het antwoord op die vraag aan de hand van het meest recente onderzoek. Hij doelde daarbij niet slechts op seksueel geweld maar op een tegengaan van effecten op een breder terrein, die schadelijk kunnen zijn voor vrouwen. Hij onderstreepte dat het antwoord op de vraag of, wat volwassenen betreft, verder moet worden gegaan dan het bestrijden van onverhoedse confrontatie, samenhangt met de schadelijkheid, die uit onderzoeksresultaten zou blijken, vooral indien de porno-industrie steeds agressiever zou optreden.

Wij zijn met dit lid van oordeel dat, zou men verdergaande strafbaarstelling overwegen, althans een op degelijke onderzoeksresultaten steunende aanwijzing voor de schadelijkheid van pornografie zou moeten bestaan. Ook uit meer recente onderzoeksresultaten valt deze conclusie niet te trekken. Wij wijzen op het artikel van Susan H. Gray, Fordham University, Lincoln Center, New York, in *Social Problems*, Vol. 29, no. 4 (april 1982), met uitgebreide vermelding van literatuur over experimenteel onderzoek, waarin een overzicht wordt gegeven van het op dat tijdstip bekende recente onderzoek inzake mogelijk verband tussen kennisname van pornografie en agressief gedrag, in het bijzonder tegen vrouwen. Zij constateert dat er weinig bewijs is dat het zien van harde pornografie agressief gedrag bij mannen teweeg zou brengen, en komt tot de slotsom dat kwaadheid («anger») een groter sociaal probleem is dan pornografie. Over effecten van pornografie op jeugdigen is weinig of geen experimenteel onderzoek gedaan (zie De Hullu, *Strafrechtelijke en sociaal-wetenschappelijke gronden voor strafbaarstelling van pornografie 1984*, p. 72 en 73, in het bijzonder de daar vermelde literatuur). Wel is onderzoek gedaan naar effecten van vertoning van geweld op agressief gedrag van jeugdigen, waaruit enig verband tussen beide verschijnselen zou kunnen worden afgeleid.

Cultureel belang

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen of niet het risico bestaat dat door de formulering van het voorgestelde artikel 240b de vertoning van sommige kunstuitingen van onbetwist artistiek niveau verboden zou worden. De vrees dat dit zou gebeuren, is ongegrond. De strafuitsluitingsgrond, die de hoedanigheid van een serieus kunstwerk meebengt, biedt voldoende garantie dat zulke uitingen buiten de strafwet vallen. Dat het openbaar ministerie de vervolging in dergelijke gevallen zou overwegen, lijkt ons bovendien uitgesloten.

Beelddragers

De leden van de V.V.D.-fractie signaleerden dat in het voorgestelde artikel 240b wordt gesproken van «een afbeelding – of een informatiedrager, bevattende een afbeelding – van een seksuele gedraging» en in de overige pornografiebepalingen van «afbeelding of een voorwerp etc.» Zij concludeerden hieruit dat toezending, anders dan op verzoek, van een informatiedrager, bevattende een voor de eerbaarheid aanstotelijke afbeelding niet strafbaar zou zijn ingevolge het nieuwe artikel 240 of 240a, en vroegen waarom ongevraagde toezending van een film of tijdschrift wel, van een videoband (niet bevattende kinderpornografie) niet strafbaar zou zijn.

De conclusie van deze leden is juist. Het door hen gesignaleerde onderscheid vindt zijn grondslag in het onderling verschillende doel van de bepalingen. Bij artikel 240 gaat het om opdringen van een beeld aan een particulier, zonder dat is gebleken dat deze daar prijs op stelt. Van een ongewenste confrontatie is, ook bij toezending, eerst sprake indien de

betrokkene onverhoeds wordt overvallen met het beeld. Dat is wel het geval bij afbeeldingen (gedacht is aan b.v. tijdschriften, niet aan films) maar niet bij videobanden, waarvan de beelden niet zichtbaar zijn zonder gebruik van daartoe ingerichte elektronische apparatuur. Men wordt aldus niet met de afbeelding geconfronteerd zonder dat men dat wenst. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor verstrekking aan jeugdigen, waarbij wij ervan uitgaan dat bij het afspelen van de video-apparatuur, evenals het bekijken van televisie-uitzendingen, een zekere mate van controle door ouders of opvoeders kan worden uitgeoefend. Vertoning van beelden aan jeugdigen is overigens tevens strafbaar ingevolge artikel 240a.

Anders dan bij het voorgestelde artikel 240 ligt de zaak bij de kinderpornografie, die artikel 240b beoogt te bestrijden. Die bepaling wil iedere uiting die tot stand gekomen is door middel van seksueel misbruik van kinderen, strafbaar stellen, ook die welke is opgeslagen in elektronisch materiaal. Het hoofddoel is niet slechts het opdringen van afbeeldingen tegen te gaan, maar via het verbod van deze produkten tevens en vooral de bron ervan te treffen. Het oogmerk van artikel 240b is dus principieel anders, en ruimer dan dat van de beide andere bepalingen, en dit komt tot uitdrukking in een breder scala van in de delictomschrijving opgenomen produkten.

Internationale aspecten

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen hoe Nederland na het schrappen van het bestaande artikel 240, tweede lid, kan blijven voldoen aan de bepaling van het algemeen postverdrag van Wenen, welke inhoudt dat «les objects obscènes et immoraux» niet worden verzonden.

Ook de leden van de V.V.D.-fractie informeerden hiernaar, en naar de problematiek van opening en vernietiging van pornografische zendingen, zoals die nu zou liggen.

Met verwijzing naar de antwoorden, die de toenmalige ambtsvoorganger van de eerste ondergetekende in de Eerste Kamer op vragen over de toepassing van dit verdrag heeft gegeven en waarop de leden van de V.V.D.-fractie ook de aandacht hebben gevestigd (Hand. I, 1968-69, p. 471), willen wij opmerken dat, ook onder de bestaande bepalingen, het voldoen aan de verdragsverplichtingen wordt bepaald door de inachtneming van het grondrecht van het briefgeheim. Dit grondrecht houdt in (artikel 13 van de herziene Grondwet) dat het briefgeheim onschendbaar is, behalve, in de gevallen bij de wet bepaald, op last van de rechter. De bedoelde gevallen zijn geregeld in de artikelen 100 e.v. van het Wetboek van Strafvordering, waarin wordt voorzien in de mogelijkheid van opening van brieven met machtiging door de rechter-commissaris na de aanvang van het gerechtelijk vooronderzoek, indien aan bepaalde, strikt omschreven voorwaarden is voldaan. Van belang in deze is de positie van de posterijen. Het briefgeheim belet, zoals destijds in vorenbedoeld antwoord ook is gesteld, dat poststukken vanwege de posterijen worden geopend. Een vermoeden van een strafbaar feit kan eerst rijzen, indien door omstandigheden zonder opening hiervan zou blijken (b.v. doordat de verpakking niet deugdelijk is of is beschadigd) of indien de toestemming van degene aan wie het stuk is gericht, is verkregen. Nu is het wel zo, dat, indien de voorgestelde bepalingen wet worden, de mogelijkheid dat op de bovengenoemde wijze een vermoeden van een misdrijf rijst sterk is gelimiteerd. In de eerste plaats stelt het Wetboek van Strafvordering het vereiste dat het moet gaan om ontdekking op heterdaad of een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Dit laatste is thans reeds niet het geval bij pornografiedelicten, en het eerstgenoemde geval zal zich niet licht voordoen. De voorgestelde regeling beperkt echter bovendien de gevallen waarin deze situatie zich voordoet aanzienlijk doordat in het algemeen de verzending pornografie eerst strafbaar zal zijn, indien er sprake is van ongevraagde toezending. Dit laatste zal eerst kunnen worden geconstateerd nadat het poststuk bij de geadresseerde is aangekomen en diens oordeel over de gang van zaken

bekend is. De mogelijkheid van een poststuk, waarbij het strafrecht relevant zou worden, zou zich bij de nieuwe regeling slechts kunnen voordoen in het geval van verspreiding van kinderpornografie. Ook dan dient, wat de positie van de posterijen betreft, aan de bovengenoemde vereisten, voortvloeiend uit de handhaving van het briefgeheim, te worden voldaan.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen welke E.G.-landen partij zijn bij het pornografie-verdrag van Genève van 1923. Van de E.G.-landen zijn thans naast Nederland, nog partij bij het Verdrag: België, Frankrijk, Griekenland, Groot-Brittannië, Ierland, Italië en Luxemburg. Denemarken heeft het Verdrag op 16 augustus 1967 opgezegd, en de Bondsrepubliek Duitsland op 25 januari 1974.

Deze leden stelden de vraag of er moeilijkheden in het vrije verkeer zijn te verwachten met één of meer van deze landen indien Nederland het Verdrag opzegt, en of in E.G.-verband overleg is gevoerd. Beide vragen beantwoorden wij ontkennend. Wij zien geen aanleiding om moeilijkheden op dit terrein te verwachten, evenmin als dat het geval was toen de beide genoemde landen het Verdrag opzegden. Wij zagen dan ook geen redenen om hierover enig overleg te entameren. Daarom is tot dusver ook niet vanuit andere landen binnen de E.G.-verzoekt.

Deze leden vroegen voorts welke middelen Nederland ter beschikking zullen staan bij verzoeken van andere landen om medewerking teneinde te verhinderen dat pornografie met gewelddadig karakter vanuit Nederland naar die landen wordt gezonden. Ingevolge de voorgestelde bepalingen zal export van genoemd materiaal nog in twee gevallen met strafrechtelijke middelen kunnen worden tegengegaan, namelijk bij ongevraagde toezending (artikel 240, nieuw, onder 2°), en in geval van kinderpornografie (artikel 240b). Voor de problematiek van de export is laatstgenoemd geval uiteraard verreweg het belangrijkste en artikel 240b noemt de uitvoerhandeling dan ook uitdrukkelijk, evenals de invoer en doorvoer.

Deze leden betoogden dat de eerste ondergetekende in contacten met de Verenigde Staten zou hebben gesteld dat optreden tegen kinderpornografie eerst mogelijk zou zijn na de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen, en verzochten een uiteenzetting ter ondersteuning van deze stelling, terwijl zij tenslotte vroegen of dit betekent dat pas na één jaar of langer (in verband met de opzeggingstermijn van genoemd Verdrag) kan worden opgetreden tegen de handel in pornografie.

De eerste ondergetekende heeft – ook in contacten met het buitenland – betoogd dat optreden tegen handel in pornografie, in het bijzonder de kinderpornografie, in theorie ingevolge de bestaande bepalingen mogelijk zou zijn, maar dat op grond van de rechtspraak zoals die door ons hoogste rechtscollege de laatste tien jaren is ontwikkeld en aangenomen dat de strafrechter niet snel tot een beslissing zou komen waarbij handel in pornografie, zonder dat sprake is van onverhoedse confrontatie, strafbaar zou worden bevonden. De vraag of de rechter, nu het hier besproken wetsvoorstel door de Tweede Kamer is aanvaard en bij de Eerste Kamer aanhangig is, tot een standpunt zou komen dat, op basis van de bestaande bepalingen, handel in kinderpornografie wel een strafbaar feit zal opleveren is moeilijk te beantwoorden. Anticiperende werking van bepalingen die bepaalde feiten strafbaar stellen, zou in strijd zijn met de hoofdregel van ons recht dat geen feit strafbaar is zonder een daaraan voorafgaande wettelijke strafbepaling, en zou ook volstrekt ongewenst zijn. In hoeverre de omstandigheid, dat – naar de letter van de bestaande artikelen beschouwd – het Wetboek van Strafrecht deze feiten thans reeds als strafbaar aanmerkt, in deze tot een ander resultaat zou leiden, valt niet goed te voorspellen. Wij komen op deze gronden tot de slotsom, dat eerst na inwerkingtreding van het onderhavige voorstel met stelligheid van daadwerkelijke strafbaarheid van de bedoelde feiten kan worden uitgegaan.

Plaatselijk belang

De leden van de V.V.D.-fractie stelden tenslotte de vraag, of het voorstel nog andere mogelijkheden tot aanvullende verordeningen open houdt dan de overlastregelingen, genoemd op bladzijde 20 van de memorie van toelichting. Gelet op de in de toelichting en in het rapport van de adviescommissie zedelijkheidswetgeving beschreven rechtspraak van de Hoge Raad inzake de vrijheid van drukpers, menen wij dat een verdergaande bevoegdheid op het vlak van de pornografie niet zal worden aanvaard. Het voorstel bevat geen beletselen voor een gemeentelijk beleid op het terrein van de overlastbestrijding, in het bijzonder door bepalingen in verordeningen. Wij verwachten dat een combinatie van de hier voorgestelde artikelen met eventuele overlastbepalingen in de gemeentelijke sfeer voldoende zal zijn om in de toekomst adequaat te kunnen optreden. Tenslotte kan de toepassing van een regeling als de Drank- en Horecawet de nodige ondersteuning van het gemeentelijk beleid in deze geven. Het driehoeksoverleg zal voor de vorming en uitvoering van dit beleid een gunstige procedurele basis bieden.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek